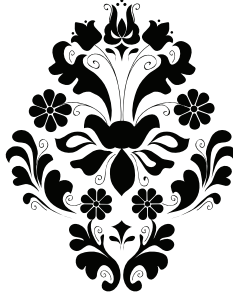

MUHAMMED AVVÂME

İMAMLARIN
FIKHÎ İHTİLAFLARINDA
HADİSLERİN
ROLÜ

İMAMLARIN FIKHÎ İHTİLAFLARINDA HADİSLERİN ROLÜ

Yayın Yönetmeni
Adem Kuşkulu

Yazar
Muhammed Avvame

Tercüme
Mehmet H. Kırbaşoğlu

Kayıhan Yayınları
12

Hadis Araştırmaları
2

İç Tasarım
Hasan Demir

Kapak Tasarım
Sercan Arslan

İsbn
978-605-5996-37-6

Üçüncü Baskı
Mart 2011

Basım Yeri
Ada Ofset
2. Matb. Sit. E.Blok Z.Kat
Topkapı/İstanbul
Tel. 0212 567 12 42

Cilt:
Kısmet Mücellit
2. Mat. Sit. F. Blok Z Kat/1
Topkapı/İstanbul
Tel: 0212 567 52 12

kayıhan
yayınlari

Ticarethane Sokak
Tevfik Kuşoğlu İşhanı No:
41/33
Sultanahmet/İstanbul
Tel. 0212 513 51 90
527 23 84
Fax. 0212 511 82 17
www.kayihanyayinlari.com
info@kayihanyayinlari.com

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası
gereğince bu eserin yayın hakkı
anlaşmalı olarak
Kayıhan Yayınları'na aittir.
İzinsiz kısmen ya da tamamen
çoğaltılıp yayınlanamaz.

MUHAMMED AVVÂME

İMAMLARIN
FIKHÎ İHTİLAFLARINDA
HADİSLERİN
ROLÜ

kayihan

İ S T A N B U L 2 0 1 1

İÇİNDEKİLER

Müellifin Takdimi ve Abdulfettâh Ebû Ğudde'nin Takrizi.....	13-14
BAŞLARKEN	15
MUKADDİME: Mezheb İmamları Nazarında Hadîslerin Değeri	19
I. SEBEP	
HADİSLERLE AMEL EDEBİLMEK İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR	23
Birinci Nokta: Sahih hadisin beş şartı - İttisâl şartının tafsilâtı - Buhari ve Müslim'in likâ konusundaki ihtilâfları - Mürsel hadîsle amel konusundaki ihtilâfları.....	23
Adalet şartının açıklanması - Bu konuda geniş bir ihtilâf sahası bulunduğu.....	25
Zabt şartına işaret edilmesi ve İmam Ebû Hanîfe'nin konu ile ilgili şartı.....	27
İkinci nokta: Amel edilebilmesi için hadîsin sahih olması şart mıdır?.....	27

Ulemânın, faziletlerle ilgili konularda zayıf hadîsle amel etmeleri.....	27
Fakih ve Muhaddislerden bir kısmının zayıf hadîsle, ahkâm ile ilgili konularda da amel etmeleri	28
Üçüncü nokta: Hadîsin lâfızlarının tesbiti - Hadîsin mânâ olarak rivayeti caiz midir? - İmam Ebû Hanîfe'nin, bunun caiz olması için koştığı şart.....	29
Hadislerin lâfızlarının mânâlarına vâkıf olmanın zaruretiyi açıklayan iki misal.....	30
Dördüncü nokta: Hadislerdeki kelimelerin hareke bakımından okunuşunun tesbiti ve bununla ilgili iki misâl.....	33
Bu sebeple ilgili 1. şüphe: İmamların "Sahih bir hadîs varsa benim mezhebim odur" sözü.....	36
Hanefilerden İbn Abidin ve başkalarının, bunun, araştırmaya ehil olanlara mahsûs olduğunu söylemeleri.....	37
Şâfiîler'den en-Nevevî ve başkaları, bunun, mezhepte ictihâd mertebesine ulaşmış, eş-Şâfiî ve ashabının bütün eserlerini tedkik etmiş olanlara mahsûs olduğunu söylemeleri.....	40
İbn Hacer'in "Ulemâ, sahih olan her hadîsle amel etmenin vâcib olduğunda müttetikirler" sözünün mânâsı.....	41
İmam eş-Şâfiî'nin bu sözünü, sabah namazında okunan kunuta tatbik etmek isteyen için şaşırıp kaldığına dâir başka bir misâl.....	42

ez-Zehebî'nin, geçmiş âlimlere dil uzatanları te'dib eden sözü.....	42
Şafiî Ebû Şâme ve Mâlikî el-Karâfi'nin "eş-Şâfiî'nin bu sözünün, içtihadı ehil ve şeriatın tamamına vâkıf olanlara mahsûs olduğuna dâir" sözleri.....	45
2. Şüphe: Hadîsin sahih olması, onunla amel etmek için kâfidir. Biz hadîslerle amel etmekle memuruz, falan veya fulanın sözüyle değil, sözü	47
Bu sözün yanlışlığının ve hem sünneti hem de fikhî yıkacağıın beyânı.....	48
İbn Vehb'in, "Mâlik ve el-Leys olmasaydı, şaşırıp kalırdım" sözünün îzâhı.....	49
Yine İbn Vehb'in, "Hadîs, âlimler hâriç, insanların dalâlete düşmelerine sebep olur" sözü ve İmâm Mâlik ve diğer imamların, hadîs talebiyle beraber, onun fikhîni da elde etmeyi ve kendisinden hadis alınan kimselerin iyice araştırılmasını vasiyet etmeleri.....	49
Selefin, senedi sahih bile olsa, kendilerinden öncekilerin amel etmedikleri bir hadisle amel etmedikleri ve böyle bir hadisle amel etmekten sakındırdıkları.....	50
Kâdi İyâz'dan yapılan ve içersinde bu mânâda mühim rivayetler bulunan uzun bir nakil.....	50
Âlimin zineti ve kemâli, hadîs ve fikhî cem etmesidir.....	51

Geçmiş imamlardan sonra gelen Zahirîler hakkında, Hafız İbn Receb'in kıymetli bir sözü ve hadîsle amel etme dâvasında onlardan ve selefînin amel etmediği bir hadîsle amel etmekte sakındırması.....	54
Bir mezhebten diğerine geçmek isteyeneye cevâb ve bu geçişin caiz olan ve olmayan şekillerinin açıklanması.....	56
Ömer b. Abdilaziz'in "Her kim dînini münakaşalara hedef yaparsa, çok sık görüş değiştirir" sözü ve imam Mâlik'in bu sözü delil olarak kullanıldığı bir kıssa.....	57
İbn Uyeyne'nin "Fakihlere teslim olmak dînî selâmetidir" sözü.....	58

II. SEBEP

HADİSLERİ FARKLI ŞEKİLDE ANLAMALARINDAN DOĞAN İHTİLÂFLARIN AÇIKLANMASI.....	61
Onların, hadisleri anlayışlarındaki farklılıklardan doğan ihtilâflardır. Bu kısımda, anlayış farklılıklarının menşeinin ve el-A'meş'in, "Ey Fakihler, sizler doktorsunuz, bizler ise eczacılarız" sözünün beyânı ve diğer deliller.....	63
Bir nass'ın birden fazla mânâyâ gelmesi sebebiyle ortaya çıkan anlayış farklılığına bir misâl: "Alıcı ve satıcı, ayrılmadıkları müddetçe muhayyerdirler" hadisi ve buradaki ayrılmanın söz veya bedenen ayrılma oluşu ve her iki ihtimâle dâir delillerin kısaca zikredilmesi.....	65

HADİSLERİN ROLÜ	9
İmamların fıkıhlarının Kitâb ve Sünnet'ten alınmış olduğu ve ehemmiyet bakımından Kur'an ve Sünnet'ten ayrılamayacağı.....	66
Bazılarının, yazdıkları kitaplara "Fıkhu's-Sunne (Sünnet Fıkıhı)" ve "Fıkhu's-Sunneti ve'l-Kitâb (Kitab ve Sünnet Fıkıhı)" adını vermelerinin yanlışlığı.....	69
III. SEBEP	
ZAHİREN BİRBİRİNE AYKIRI GİBİ GÖRÜNEN HADİSLER KARŞISINDA TÂKİB ETTİKLERİ METODLARDAN DOĞAN İHTİLÂFLAR - BU METODLARIN AÇIKLANMASI.....	73
Bu metodlardan birisi olan nesh'in ve nesh'e delalet eden karinelerin açıklanması.....	74
Bunlardan biri de, iki hadis arasında tercih yapmaktır - Bunun zorluğunun beyânı.....	75
Tercih sebepleri yüz on'dur. Bir hadisin Sahihayn'da bulunmasının, tercih sebeplerinin yüz ikincisi olup, iddia edenlerin dedikleri gibi tercih sebeplerinin ilki değildir.....	76
Cem, Nesh ve Tercih metodlarını bir araya getiren bir misâl.....	77
Muhtelifu'l-Hadis ilmiyle ilgili bazı eserler...	79
IV. SEBEP	
SÜNNETE VUKÛFLARINDAKİ FARKLILIKLAR SEBEBİYLE ORTAYA ÇIKAN İHTİLÂFLAR	81

- İmam eş-Şâfiî'nin, "Sünnetin tamâmını ihâtâ edip, görmediği hadis bulunmayan böyle birinin mevcudiyetini bilmiyoruz" sözü..... 81
- İmam Mâlik ve eş-Şâfiî'nin hadis ilmindeki şöhretlerine rağmen, eserlerinde imam olmalarıyla mütenâsib miktarda hadis zikretmedikleri.. 84
- Ebû Hanîfe'nin hadiste imam olduğunun delillerinden birisi de, onun hadise olan geniş vukufu olup, bunun delillerinin zikredilmesi.... 84
- Bunun diğer bir delili de, şeyhlerinin sayısının çokluğudur - Şeyhlerinin sayısı dörtbin idi.. 85
- Diğer bir delili de, hadîslerin mânâlarını, sahihini zayıfını ve Rasûlullah'ın en son tatbikatını bilmesidir..... 86
- el-Hâkim'in İmam Ebû Hanîfe'yi, Kûfe'nin muhaddislerinden, kendileriyle ve onların zikriyle teberrük olunanlar arasında sayması..... 86
- İmam'ın, Kûfe'lilerin ve diğer beldelelerin, özellikle Mekke ve Medine ile oraya gelen ulemânın rivayetlerini bilmesi..... 86
- Bazı imamların birtakım hadîsleri görmemiş olduklarına dâir misâller..... 88
- İmam Ahmed'in, kabir başında Kur'an okunmasını menedip, sonra buna izin verdiği-ne dâir bir kıssa..... 91
- Bazılarının; Bir imamın herhangi bir hadîsle amel etmeyi terk etmesinin sebebinin, imamın bu hadîsi görmemiş olması olduğunu söylemeleri ve bunun zayıf bir ihtimâl olduğunun iki noktada açıklanması..... 92

İmamlara karşı edebli davranmanın zarurî oluşu - İmam Ahmed'in İmam eş-Şâfiî ile bu hususla ilgili bir kıssası.....	94
Dördüncü sebep etrafındaki şüpheler: Birincisi: İmamlar nasıl bazı hadisleri görmemişse, başka şeyleri de göstermiş olabilirler, denmektedir. Bunun cevabı.....	94
İkincisi: "Bugün hadîs kitaplarının çokluğu, onlardan, eskiden faydalanılandan daha çok faydalanmayı mümkün kılmıştır" sözü ve bunun cevabı.....	95
İmam Ahmed'e göre, dört yüzbin hadîs ezberleyen, ancak îctihâda hak kazanabilir.....	96
Müctehidin ibâdet ve vera' ile muttasıf olmasının zarureti, bunun Sünnet ve Selefin sözlerinden delilleri.....	97
Üçüncüsü: Diğer imamlar aynı meselede sahih hadîslere sahip oldukları halde, bazı imamların o meselede zayıf hadîsleri delil olarak kullanmalarına itiraz.....	100
Bu şüpheyeye, birçok noktaya dikkat çekilerek cevâb verilmesi.....	100
Birincisi: Bu hadislerin çoğu, mezheplerin ulemâsının istidlalleri olup, o mezheplerin imamlarının kendi delilleri değildir.....	101
İkincisi: Müctehid imamların kendi hadisleri ve delillerinin, muhaddislerinkinden ayrı, bazan da onlarınkiyle aynı, müstakil isnadları olduğu.....	101

Bunun misali, “Had cezalarını şüphelerle kaldır(mağa çalış)ınız” hadisidir - Bu hadis mev-kuf ve maktu olarak tahrir edilmiş, Ebû Hanife ise bunu müsned ve merfû olarak, sahih bir is-nadla rivayet etmiştir.....	103
Üçüncüsü: Bazen hadis zayıf olur, fakat Kur’an ve Sahih Sünnet’ten onu kuvvetlendiren deliller bulunur ve maksadına açıkça delâlet et-tiği için fukahâ onu delil olarak kullanır.....	104
Buna misal, “Boşanma hakkı, ancak kadınla evlilik münasebetinde bulunana (kocasına) ait-tir” hadisi ve onun Kur’an ile teyid edilmesidir...	106
Dördüncüsü: Bazan hadis zayıf olur, fakat fakih, kendi mezhebince; bir meselede başka bir delil bulunmadığı zaman zayıf hadisle amel edilmesi caiz olduğu için, o hadisi delil olarak kullanır.....	107
HULASA.....	109
KAYNAKLAR.....	117
İNDEKS.....	123